

Covid 19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretimde Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Öğrenci Deneyimleri*

Student Experiences on Teaching Practice in Higher Education During the Covid 19 Pandemic Process*

Ertuğ CAN

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Covid 19 Pandemisi sürecinde öğretmen adaylarının yükseköğretimde öğretmenlik uygulamasına ilişkin deneyimlerini ortaya koymaktır. Bu araştırma, nitel araştırma deseninde ve durum çalışması modelinde planlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 75 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, uzman görüşü alınarak hazırlanan yapılandırılmış soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda 3 tema, 10 alt tema ve 298 kod belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, Covid 19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim yoluyla yürütülen öğretmenlik uygulamaları yeterli düzeyde değildir. Araştırma sonucuna göre, öğretmenlik uygulamasında derse katılım, altyapı, erişim, teknik konular, öğrenme ortamı ve staj uygulaması boyutlarında sorunlar bulunmaktadır. Özellikle, derslerde etkileşim sağlanamadığı, öğrencilerin derslere katılmadığı, geribildirim sağlanamadığı, araç-gereç ve internet problemi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, ev ortamının öğrenme için uygun olmadığı, motivasyon eksikliği, ders programlarının uygun olmaması, materyal yetersizliği, bilgilendirme eksikliği ile bazı etkinliklerin yapılmadığı belirtilmektedir. Öğretmen adaylarına göre, öğretmenlik uygulaması öncelikle yüz yüze yürütülmelidir. Yüz yüze eğitim mümkün olmadığı takdirde, öğretmenlik uygulaması karma yöntem ile yürütülmeli veya pandemi koşullarında öğretmenlik uygulaması yapılmamalıdır. Pandemi koşullarında öğretmenlik uygulamasının etkili olabilmesi için altyapı, erişim ve teknik destek sağlanması, öğrenme ve öğretme ortamının düzenlenmesi, öğrencilerin katılımının sağlanması, ders programlarının adaylara uygun düzenlenmesi önerilmektedir. Adaylar, mezuniyet sonrasında hizmetiçi eğitim ile yetiştirilebilirler.

Anahtar Sözcükler: Covid 19 pandemisi, Yükseköğretim, Öğretmenlik, Öğretmenlik uygulaması, Öğretmen adayı

ABSTRACT

The purpose of this research is to reveal the experiences of teacher candidates on teaching practice in higher education during the Covid 19 Pandemic process. This research was planned in qualitative research design and case study model. The study group of the research consists of 75 teacher candidates. The data of the research were collected through the structured questionnaire prepared by taking expert opinion. The data were analyzed using the content analysis technique. As a result of the analysis of the data, 4 themes, 10 sub-themes and 298 codes were determined. According to the results of the research, teaching practices conducted through distance education during the Covid-19 pandemic process are not at a sufficient level. According to the results of the research, there are problems in teaching practice in

Can E., (2022). Covid 19 pandemisi sürecinde yükseköğretimde öğretmenlik uygulamasına ilişkin öğrenci deneyimleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(2), 459-471. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1118080>

*Bu araştırma, 7-10 Temmuz 2021 tarihleri arasında Aksaray Üniversitesi'nde çevrimiçi düzenlenen VIIIth International Eurasian Educational Research Congress / EJERCongress 2021'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

*This research was presented as an oral presentation at the VIIIth International Eurasian Educational Research Congress / EJERCongress 2021, held online at Aksaray University between 7-10 July 2021.

Ertuğ CAN (✉)

ORCID ID: 0000-0002-0885-9042

Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı, Kırklareli, Türkiye

Kırklareli University, Faculty of Science and Literature, Department of Educational Sciences, Department of Educational Administration, Kırklareli, Turkey

ertugcan@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 17.05.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 15.08.2022

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

the dimensions of class participation, infrastructure, access, technical issues, learning environment and internship practice. In particular, it is stated that there is no interaction in the lessons, the students do not attend the lessons, no feedback is provided, and there are equipment and internet problems. In addition, it is stated that the home environment is not suitable for learning, lack of motivation, unsuitable course schedules, lack of material, lack of information and some activities are not held. According to teacher candidates, teaching practice should be primarily carried out face to face. If face-to-face education is not possible, teaching practice should be carried out with a mixed method or teaching practice should not be done in pandemic conditions. In order for teaching practice to be effective under pandemic conditions, it is recommended to provide infrastructure, access and technical support, to organize the learning and teaching environment, to ensure the participation of students, and to organize the curriculum for the candidates. Candidates can be trained with in-service training after graduation.

Keywords: Covid 19 pandemic, Higher education, Teaching, Teaching practice, Teacher candidate

GİRİŞ

Aralık 2019'da Çin'in Wuhan bölgesinde ortaya çıkan Covid 19 pandemisi küresel düzeyde sağlık, eğitim ve ekonomi başta olmak üzere tüm alanları olumsuz etkilemiş ve küresel düzeyde eğitimi kesintiye uğratmıştır. UNESCO (2020a) verilerine göre, 191 ülkede yaklaşık olarak 1 milyar 570 milyon öğrenci okul kapanmaları nedeniyle doğrudan ya da dolaylı olarak pandemiden etkilenmiştir. UNESCO (2020b) verilerine göre, Eylül 2020 itibarıyla küresel düzeyde alınan önlemlere rağmen 851.870.246 okul kapanmış, 1.076.784.928 öğrenci (%60) örgün eğitim görememiştir. 16 Mayıs 2021 tarihi itibarıyla (UNESCO, 2021), Türkiye'de tüm öğretim kademelerinde Covid 19 pandemisi nedeniyle okullar kapanmış, toplam 24.901.925 öğrenci bu durumdan etkilenmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü dönemde, küresel düzeyde 24 ülkede okullar hâlâ kapalı durumda olup, tüm önlemlere ve aşılama faaliyetlerine rağmen tüm öğrencilerin %11.5'i (200,895,815) bu durumdan etkilenmeye devam etmektedir. Ancak, Covid 19 pandemisinin etkilerinin bu resmî verilerden daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Alınan tüm önlemlere rağmen, pandeminin etkileri zaman zaman azalsa da devam etmektedir.

UNICEF (2020), Covid 19 pandemisinin etkilerinin uzun süreceğini ve özellikle risk altındaki ve dezavantajlı öğrencilerin okulu bırakma risklerinin artabileceğini, bu nedenle eğitimin kesintisiz sürdürülebilmesi için internet erişimi bulunmayan, araç-gereç ihtiyacı bulunan öğrencilerin desteklenmesini ve uzaktan eğitime erişim olanaklarının her yaş grubu için sağlanmasını önermektedir. Bu süreçte, tüm ülkeler açısından öncelikli hedef eğitim öğretimin kesintiye uğramadan sürdürülmesini sağlamak olmuş ve uzaktan eğitim "temel öğrenme kaynağı" olarak küresel düzeyde kullanılmaya başlamıştır. (UNESCO, 2020c), Covid 19 pandemi sürecinde, küresel düzeyde uzaktan eğitim uygulamalarında karşılaşılabilecek olumsuzlukları azaltmak amacıyla tüm ülkelerin öncelikle teknoloji, içerik, pedagoji ve izleme-değerlendirme olmak üzere, dört alanda iyi bir hazırlık yapmalarını önermektedir.

Covid 19 salgını karşısında Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2020a), 12 Mart 2020 tarihinden itibaren yükseköğretimde yüz yüze eğitime ara verilmesine ve 23 Mart 2020 tarihinden başlayarak 2019-2020 Bahar yarıyılında her düzeydeki derslerin senkron (eş zamanlı) veya asenkron (eş zamansız) olarak uzaktan öğretim yöntemi ile yürütülmesine karar vermiştir. Bu

kapsamda, uygulamada birlik sağlamak amacıyla yayınlamış olduğu kılavuzda (YÖK, 2020b), yeni normal süreçte karma öğrenme uygulamalarına ve zenginleştirilmiş içerik geliştirme-ye yer verilmesi, uzaktan öğretimin belli standartlara uygun yürütülmesi, öğretim elemanlarının öğretim yeterliliklerinin geliştirilmesi, uzaktan öğretimde yapılanma ve organizasyon yapısının geliştirilmesi ve ders dışı çevrimiçi etkinliklerin planlanması önerilmiştir. Ayrıca, 2020-2021 eğitim öğretim döneminde "öğretmenlik uygulaması" gibi uygulamalı eğitimlerin mümkün olduğunca "yüz yüze" verilmesi ve dijital ortamda desteklenmesi belirtilmekle birlikte, koşulların uygun olmaması nedeniyle "öğretmenlik uygulaması" ile ilgili çalışmaların ders ve ödev gibi etkinliklerle tamamlanması tavsiye edilmiştir. Halbuki, Öğretmenlik Uygulaması Yönergesi'nde (MEB, 2018), belirtildiği gibi, öğretmenlik mesleği, dersi/uygulamayı planlama, dersi işleme, sınıf yönetimi, atölye ve laboratuvar yönetimi gibi konularda öğrenciye rehberlik yapma, öğrenci başarısını değerlendirme, yönetim işlerine ve eğitsel çalışmalara katılma gibi çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır. Öğretmenlik uygulamalarının da öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği, tüm görev ve sorumluluk alanlarını kapsayacak şekilde planlanarak yürütülmesi gerekmektedir. Ancak, Covid 19 Pandemi koşullarının hizmet öncesi öğretmen eğitiminde öngörülen pek çok hedefin gerçekleştirilmesine olumsuz etkileri olabileceği kestirilebilir. Çünkü Covid 19 pandemi sürecinde Türkiye'de üniversitelerin uzaktan eğitim kapasitelerinin insan kaynakları, donanım, yazılım, içerik, sınav ve bütçe bakımından yeterli düzeyde olmaması (Karadağ, Koza Çiftçi, Gök, Su, Ergin Kocatürk ve Selin Çiftçi, 2021), öğretmen adaylarının Covid 19 sürecinde çevrimiçi eğitimin örgün eğitimin yerini tutmadığı, internet-donanım sorunları yaşadıkları ve bu durumun fırsat eşitsizliğine neden olduğu (Özkaral ve Bozyiğit, 2020) şeklindeki değerlendirmelerinden yükseköğretimde diğer programlar gibi öğretmenlik uygulamalarının da olumsuz etkilenebileceği tahmin edilebilir.

Öğretmenlik uygulamaları, uygulama öğrencilerinin öğretmeni olacağı öğretim düzeyinde ve alanlarında, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî veya özel eğitim öğretim kurumlarında, uygulama öğrencilerinin hazırlık, uygulama, değerlendirme ve geliştirme aşamalarına fiilen katılımı ile yürütülmektedir (MEB, 2018). Ancak, Covid 19 Pandemisi nedeniyle, Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2020c), 07.04.2020 tarihli yazısı ile yükseköğretimde öğretmenlik programlarında yer alan "Okul Deneyimi" ve "Öğretmenlik Uygulaması" gibi derslerin uygulamalı bölüm-

lerin Covid 19 pandemi koşullarında Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı okullarda yüz yüze yürütülemediğini belirtmektedir. Başka bir anlatımla, 2019-2020 öğretim yılı bahar yarısında öğretmenlik programları ve pedagojik formasyon programlarında öğrenim gören öğrencilerin teorik ve uygulamalı eğitimlerini uzaktan öğretim yöntemiyle tamamlamaları, uygulama dosyası için ders ve ödev gibi etkinliklerin esas alınması kararı alınmıştır. Ayrıca, Öğretmenlik Uygulaması Yönergesine (MEB, 2018), 17.04.2020 ve 14.10.2020 tarihlerinde eklenen geçici maddeler ile Covid-19 salgını dönemiyle sınırlı olmak kaydıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda yürütülen uygulamalı derslerin yoğunlaştırılarak uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının gözetiminde uygulama öğrencisi tarafından yapılacak ödev, proje ve diğer araçlarla dijital, çevrimiçi canlı (senkron) öğrenme ortamlarında gerçekleştirilerek değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kararlar ile Öğretmenlik Uygulaması dersinin teorik ve uygulamalı bölümleri uzaktan öğretim olanakları ile sürdürülmüştür. Öğretmen adayları, dersin uygulamalı bölümlerine EBA ve diğer platformlar aracılığıyla katılım sağlamış, ders sunumlarına uzaktan öğretim olanakları ile devam etmişlerdir. Ayrıca, Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2020d), pandemi koşullarında, üniversitelerin uzaktan öğretime ilişkin yetkinliklerini artırmak ve yükseköğretimde dijital imkânlarla ders verilmesini teşvik etmek amacıyla “birinci ve ikinci öğretim programlarındaki derslerin %40 oranına kadar uzaktan öğretim yoluyla verilebileceği” ve “her yıl üniversite senatolarının kararı doğrultusunda birinci ve ikinci öğretim programlarındaki derslerin en az %10’unun sadece dijital imkânlarla ve uzaktan öğretim yolu ile verilmesi” yönünde tavsiye kararı almıştır.

Covid 19 Pandemi sürecinde yükseköğretimdeki uzaktan öğretim uygulamalarına ilişkin araştırma sonuçları incelendiğinde, Karadağ ve Yücel’in (2020) araştırma sonucuna göre, Covid 19 sürecinde üniversitelerde uzaktan eğitim gören lisans öğrencilerinin sadece %63’ünün evinde internet bağlantısı bulunmakta, 1/3’ünün bilgisayar veya tableti bulunmamakta ve bu nedenlere bağlı olarak öğrencilerin 1/4’ü, uzaktan eğitim etkinliklerine katılamamaktadırlar. Araştırmaya katılan lisans öğrencileri, Covid 19 sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarında, fakültelerinin yönetimlerinden ve özellikle dijital öğretim materyallerinin içeriğinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, doğal olarak öğrencilerin uygulamalı derslere erişimlerini de olumsuz etkileyebilir. Allen, Rowan ve Singh (2020), Covid 19 pandemi sürecinde, öğretmenler ile öğretmen eğitimcilerinin profesyonel yaşamları ve çalışmaları bakımından belirsiz bir dönemden geçtiklerini, çevrimiçi ortamın önemli zorluklar yarattığını ve çevrimiçi ortamda yürütülen öğretmen eğitiminde daha stratejik, tutarlı, güçlü bir liderlik ve iş birliğine dayalı yaklaşımlara ihtiyaç olduğunu, Thomas’da (2020), Covid 19 pandemisi ile çevrimiçi öğretime geçişin öğretmen eğitimcileri yeniden düşünmeye zorladığını belirtmektedir. Bu nedenlerle, Piştav Akmeşe ve Kayhan’a (2021) göre, Covid 19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması süreci öğretmen adayları ve sınıftaki öğrenci özellikleri dikkate alınarak planlanmalıdır.

Ayrıca, Covid 19 Pandemi sürecinde eğitim kurumları ile eğitimcilerin, okul ziyaretlerini iptal ederek uygulamaları çevrimiçi

takip etmek zorunda kalmaları, öğretmen adaylarının uygulamalara katılım durumları gibi bazı zorluklarla karşılaştıkları (Flores ve Swennen, 2020; Flores ve Gago, 2020), öğrencilerin ders esnasında kendilerini daha rahat hissettikleri ancak disiplin, motivasyon ve sosyalleşme ile bazı teknik sorunlar yaşadıkları (Koç, 2020), öğretmenlik uygulamasının uzaktan öğretim ile yürütülmesinin öğretmen adaylarında belirsizlik ve güvensizlik gibi olumsuz duygulara neden olduğu (González-Calvo, Barba-Martín, Bores-García, ve Gallego-Lema, 2020), şeklinde araştırma sonuçları bulunmaktadır. Ancak, Di Pietro, Biagi, Costa, Karpinski ve Mazza (2020), Covid 19’un tüm öğrencileri eşit etkilemeyeceğini, hem bilişsel hem de bilişsel olmayan beceri edinimini olumsuz etkileyebileceğini ve uzun dönemli olumsuz etkileri olabileceğini belirtmektedirler. Özellikle, mevcut insan sermayesinde azalmaya neden olacağı, kapanmadan etkilenen öğrenci gruplarının gelecekteki gelirlerinde azalma, verimlilik, yenilikçilik ve istihdam üzerinde olumsuz etkileri olacağını vurgulamaktadırlar. Jain, Lall ve Singh (2020), pandemide özel okullar ve devlet okulları arasındaki eşitsizliklerin çevrimiçi eğitime geçişle keskinleştiğini, bunun toplumun ekonomik olarak zayıf kesimlerinden gelen öğrencilere ulaşmayı zorlaştırdığını ve öğretmenlerin pandemiden ciddi şekilde etkilenen ulaşılması zor öğrencileri nasıl destekleyeceklerini bilemediklerini belirtmektedirler. Covid 19 pandemisinin öğretmen eğitimine yönelik etkileri olarak İngiltere’de lisansüstü düzeyde öğretmen eğitimine yoğun bir talep olduğu (Worth, ve McLean, 2020), belirtilmektedir. Bu talep artışı, pandeminin küresel düzeyde yaratmış olduğu ekonomik sorunların yansıması, öğretmenlik mesleğine olan ihtiyaç ve istihdam koşulları ile açıklanabilir.

2019-2020 öğretim yılı bahar yarı yılından itibaren Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri ile pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin almak zorunda oldukları öğretmenlik uygulaması uzaktan öğretim yoluyla sürdürülmüştür. Bu uygulamanın mevcut durumunun öğretmen adaylarının görüşleri esas alınarak ortaya koyulması önemli görülmektedir.

Araştırmanın amacı ve önemi

Bu araştırmanın amacı, Covid 19 Pandemisi sürecinde öğretmen adaylarının yükseköğretimde öğretmenlik uygulamasına ilişkin deneyimlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın problem cümlesi, “Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasına ilişkin deneyimleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: Covid 19 Pandemi sürecinde öğretmen adaylarına göre;

1. Öğretmenlik uygulamasının yeterliliği nasıldır?
2. Öğretmenlik uygulamasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
3. Öğretmenlik uygulamasının etkililiği için neler yapılabilir?

Bu araştırma, pandemi gibi kriz durumlarında yürütülen öğretmenlik uygulamasının mevcut durumu, etkililiği ve daha etkili yürütülmesine yönelik öneriler geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca, pandeminin etkilerinin devam ettiği ve ne zaman sona ereceğine ilişkin kesin veriler olmadığı için pandemi sürecinde ve pandemi sonrası dönemde öğretmenlik uygulamalarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir. Araştırmanın nitel araştırma yöntemle-

rine dayalı olarak öğretmenlik uygulamasına doğrudan katılan öğretmen adayları ile yürütülmesi ve bu konu ile ilgili yeterli araştırmanın bulunmaması da bu araştırmanın önemini göstermektedir.

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma deseninde ve durum çalışması modelinde tasarlanmıştır. Nitel olarak yürütülen araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri kullanılmakta, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya koyulmasına yönelik bir süreç izlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalar belirli bir konuya ilişkin olarak daha derinlemesine ve kapsamlı verilerin elde edilmesine olanak sağlamaktadır (Denzin ve Lincoln, 2005; Marshall ve Rossman, 2006; Patton, 2015; Singh, 2007). Durum çalışması, sosyal bilimlerde gerçek hayattaki olayların bütüncül ve anlamlı özelliklerini ortaya koymak, güncel ve gerçek yaşam olaylarının bütüncül ve derinlemesine anlaşılmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Böylece, araştırmacılar belirli bir duruma ilişkin özellikleri yakından incelemekte ve elde ettikleri verilere dayalı olarak kapsamlı değerlendirmelerde bulunmaktadır (Creswell, 2015; Fidel, 1984; Yin, 2009; Zainal, 2007). McMillan'a (2004) göre, durum çalışmasında bir veya birden fazla olayın, bireylerin ya da sınırlı sistemlerin derinlemesine analizi yapılmaktadır. Bu çalışmada Covid 19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamaları bir durum olarak ele alınmış ve katılımcı görüşlerine göre kapsamlı olarak incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 öğretim yılında Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi son sınıfta öğrenim gören öğretmenlik uygulamasına katılım sağlayan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 75 öğretmen adayından oluşmaktadır.

Katılımcılara ilişkin Demografik Özellikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğu (n=40) erkek olup, il merkezinde (n=36) yaşamaktadır. Katılımcılar genellikle mobil telefon (n=34) ve dizüstü bilgisayar (n=33) kullanarak ve ev interneti (n=40) yardımıyla derse katılmaktadırlar.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, pilot uygulama sonucunda ve uzman görüşü alınarak öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan cinsiyet, yaşanan yer, uzaktan eğitime ve internete bağlanma yöntemi ile ilgili 4 demografik soru ile yapılandırılmış 3 açık uçlu sorudan oluşan form yardımıyla pandemi koşulları nedeniyle elektronik ortamda elde edilmiştir. Katılımcılara yapılandırılmış açık uçlu sorular kapsamında Covid 19 Pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamasının yeterliliği, karşılaşılan sorunlar ve önerilere ilişkin sorular yöneltilmiştir. Veri toplama süreci geliştirilmeden önce, alanla ilgili kapsamlı literatür taraması yapılmış ve konu ile ilgili 6 açık uçlu sorudan oluşan taslak bir form oluşturulmuştur. Bu taslak form 20 öğretmen adayına uygulanmış, eğitim bilimleri alanında uzman 3 akademisyenin görüşüne başvurulmuş ve veri toplama aracının yapılandırılmış 3 açık uçlu sorudan oluşmasına karar verilmiştir.

Verilerin Toplama Süreci

Araştırma için Kırklareli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan 26.01.2021 tarih ve E-35523585-199-1569 sayılı Etik Kurulu Onayı alınmıştır. Araştırma verileri, Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi son sınıfta öğrenim gören ve öğretmenlik uygulaması dersine katılım sağlayan öğretmen adaylarının gönüllü katılımı ile onayları alınarak 15 Şubat 2021

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Demografik Özellikler	Alt Boyut	(n)	%
Cinsiyeti	Kadın	35	47
	Erkek	40	53
	Toplam	75	100
Yaşadığı Yer	İl	36	48
	İlçe	18	24
	Köy	20	27
	Kasaba	1	1
	Toplam	75	100
Uzaktan Eğitime Erişim Yöntemi	Mobil Telefon	34	45
	Dizüstü Bilgisayar	33	44
	Masaüstü Bilgisayar	5	7
	Tablet Bilgisayar	2	3
	Etkili Katılım sağlayamadım	1	1
Toplam	75	100	
İnternete Bağlanma Yöntemi	Ev interneti	40	53
	Mobil Telefon interneti	22	29
	Komşunun/tanıdıkların interneti	11	15
	Kamu Kurumu	2	3
	Toplam	75	100

ile 10 Mayıs 2021 tarihleri arasında elektronik ortamda gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Odak Grup Görüşmesi

Covid 19 pandemisinin öğretmenlik uygulaması üzerine yansımalarını daha ayrıntılı belirleyebilmek amacıyla öğretmen adaylarıyla odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği gibi odak grup görüşmelerinde grup dinamikleri sorulara verilen yanıtların kapsamını ve derinliğini etkilemekte, zengin bir veri seti oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, bireysel görüşmelerde akla gelmeyecek bazı konular grup görüşmelerinde diğer bireylerin açıklamaları çerçevesinde akla gelebilir ve ek yorumlarda bulunmak mümkün olabilir. Bu çalışmada odak grup görüşmesi kapsamında öncelikle a) En çok tekrarlanan kodlar belirlenmiştir. b) Öğretmen adaylarından gönüllülük esasına göre 10 kişi belirlenmiştir. c) Beşer kişiden oluşan iki farklı grup belirlenmiştir. Öğretmen adayları ile pandemi koşulları nedeniyle elektronik ortamda görüntülü olarak haftada bir defa olmak üzere bir ay boyunca toplamda dört defa Covid 19 Pandemisi sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması ile ilgili deneyimleri üzerine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri içerik analizi yardımıyla, tema, alt tema ve kodlara ayrılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizinde katılımcı görüşlerinden yararlanılarak tema, alt tema ve kodlar belirlenmektedir (Patton, 2015). Nitel araştırmalarda verilerin analizinde verileri kodlama, temaları bulma, kodları ve temaları düzenleme, bulguları tanımlama ve yorumlama şeklinde aşamalar izlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da bu aşamalara uygun olarak araştırmacıların tarafsızlığına, kapsamlı veriler elde edilmesine özen gösterilmiş ve eğitim bilimleri alanında uzman 3 akademisyenin görüşünden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda 3 tema, 10 alt tema ve 298 kod belirlenmiş, analizler bu tema, alt tema ve kodlara uygun yürütülmüştür. Araştırmaya katılanlar arasından gönüllülük esasına göre seçilen 10 katılımcı ile yapılan odak grup görüşmesi sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiş, tema ve alt temalar belirlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlamaya yönelik yöntemler olan inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik (Lincoln ve Guba, 1985; Yıldırım ve Şimşek, 2013) ile ilgili hususlar bu çalışmada da dikkate alınmıştır. Bu amaçla, katılımcı görüşlerine başvurulması, bulguların teyit amacıyla öğretmen adaylarına gönderilmesi, uzman desteği alınması ve görüşlerin ayrıntılı olarak betimlenmesi gibi aşamalar takip edilmiştir. Analiz sonucunda oluşturulan kodlar ve temalar, eğitim bilimleri alanında çalışan 3 uzman tarafından tekrar oluşturulmuş, uzmanların eşleştirmeleri ile araştırmacının eşleştirmeleri karşılaştırılmış ve elde edilen kod ve temaların genel olarak uyumlu olduğu görülmüştür.

Kodlamanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Miles ve Huberman'ın (1994:64), $[Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Bir-$

$liği + Görüş Ayrılığı)] \times 100$, formülü uygulanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum, $[Güvenirlik = 241 / (241 + 57)] \times 100 = .81$ olarak bulunmuştur. Kodlayıcılar arası güvenirliliğin %70'ten büyük olması, kodlamanın güvenilir olduğunu doğrulamaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Kodlayıcılar arasındaki uyum düzeyinin yüksek olması, kodlamanın güvenirliliği açısından kodlayıcılar arasında yüksek düzeyde görüş birliği olduğunu göstermektedir.

Temalara bağlı belirlenen kodlar daha sonra kendi içinde tekrar analiz edilerek temalarla ilişkilendirilmiştir (Bogdan ve Biklen, 1998; Creswell, 2015). Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamaya yönelik olarak katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve verilere yorum katılmadan bulgular bölümünde olduğu gibi sunulmuştur. Ayrıca, araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak amacıyla; Creswell'in (2015) vurguladığı gibi a) bulgular ilişkili olduğu duruma göre yorumlanmış, b) temaların ve kodların iç tutarlılığına yönelik içsel homojenlik ve dışsal heterojenlik kriterleri esas alınmıştır. Araştırmada dış geçerliliği sağlamaya yönelik olarak, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi gibi işlem basamakları yöntem bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Creswell'in (2015) belirttiği gibi, nitel araştırmalarda bulguların yorum yapılmadan doğrudan sunulması, araştırmanın güvenirliliğine olumlu katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, araştırmanın güvenirliliğini sağlamak için verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının görüşleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ham veriler ÖA1, ÖA2, ÖA3, ... şeklinde kodlanmış ve bulgular bölümünde verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine uygun olarak katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

Covid 19 Salgını Sürecinde Öğretmenlik Uygulamasının Etkililiği

Öğretmen adaylarının Covid 19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamasının yeterliliğine ilişkin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğretmenlik Uygulamasının Yeterliliği

Tema	Kodlar	Görüş Sayısı (n)
Yeterlilik	Kısmen Yeterli	44
	Yetersiz	25
	Yeterli	6

Tablo 2'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen adayları Covid 19 Pandemi döneminde uzaktan eğitim olanakları ile yürütülen öğretmenlik uygulamasını kısmen yeterli (f=44) görmekte, bir bölümü (f=25) ise yetersiz bulmakta, genel olarak ise yeterli bulunmadığı görülmektedir. Bazı katılımcıların konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

"Yüz yüze yapılan öğretmenlik uygulamasının daha etkili olacağı kanaatindeyim. Yaptığımız uygulama tam anlamıyla öğretmenlikle ilişkilendirilemez bence, çünkü öğretmenle öğrenci yüz yüze olmalı ki eğitimde gerçekleşebilsin zira şu an yapılan şey eğitim öğretimin sadece öğretim kısmını uygulamaya çalışmak.

Bu konuda da başarılı olunduğu söylenemez, çünkü öğrenciler eşit şartlarda değiller.” (ÖA4)

“Bire bir eğitim gibi yeterli bulmuyorum. Çünkü ev ortamında oluşan sıkıntılar derse etkili katılmaya ve dinlemeye uygun değil. Ne öğrenciler ne stajyer öğretmenler ne de uygulama öğretmenleri yeterli verimi alamıyor.” (ÖA6)

“...Bulduğum bölgede gecedan yaşanan elektrik kesintisi anlatım yapacağım saati de kapsıyordu. Sabahın erken saatlerinde jeneratör bulunan bir fırında cihazlarımı şarj ettim ve ayrıca internet paketi yaptım.” (ÖA8)

“Uzaktan eğitim süreciyle yürüttüğümüz için yeterli verimi almıyoruz. Bazen derse hiçbir öğrenci girmiyor, okulda tatmamız gereken o hislerin birçoğundan eksikiz.” (ÖA38)

“Bir taraftan gereksiz buluyorum, bir taraftan da yapmak zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü, hiç uygulama olmadan mesleğe başlamak doğru değil, ancak online olarak da pek etkisi yok gibi.” (ÖA46)

“Pek etkili ve yararlı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü ben normal derslerde bile hocalarım ile göz teması kuran ve anladığımı tasdik eden biriyim. Durum böyle olunca ne ben yararlanabiliyorum (hem öğrenci hem de staj hocamdan) ne de kendimi tam olarak geliştirebiliyorum. Sadece okuyup geçiyoruz gibi hissediyorum dersleri.” (ÖA52)

“Derslerin internet üzerinden olması ve öğretmen öğrenci arasında etkileşimin olmadığından dolayı etkili bir eğitimin olduğundan söz edemeyiz. Öğretmenlik uygulamasını bu şartlar altında sürdürmemizin dersin verimliliğini azalttığı apaçık bir gerçek...” (ÖA61).

“Hocalar bazen karşısında öğrenci bulamıyor, öğrenciler derse açıp var gözüküp diğer rutin işlerini yapıyorlar. Nasıl olsa sınav çalışırım düşüncesi ile katılım çok düşük oluyor. Bu da derste dinleme gerçekleşmediği için etkili eğitim ve öğretim

bence gerçekleşmiyor. Uzaktan eğitim değil, eğitimden uzak oluyor böylece de.” (ÖA64)

“Dersin hocası ile birebir iletişim kurulamadığı için etkililik yeterli olmuyor, etrafın sesinin (şehrin gürültüsü) dersi bölmesi neticesinde odaklanma sorunu olması ya da dersten ani ve çabuk kopmanın yaşanması.” (ÖA71)

Covid 19 Salgını Sürecinde Öğretmenlik Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmen adayları pandemi döneminde öğretmenlik uygulaması sürecinde derse katılım, altyapı/erişim, öğrenme ortamı ve staj uygulaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Derse katılım boyutunda öğrenci-öğretmen ve aday öğretmenler arasında yeterli etkileşim sağlanamadığı (f=16), öğrencilerin derse katılmadığı (f=9), öğretmen adaylarının bir işte çalışıyor olmalarının (f=6) uygulamalara katılımlarını olumsuz etkilediği ve uygulamalarda öğrencilerden ders esnasında yeterli geribildirim sağlanamadığı (f=4), belirtilmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında altyapı/erişime bağlı sorunlar olarak internet kesintisi/yetersizliği (f=31), ses, görüntü ve bağlantı sorunu (f=9), araç-gereç yetersizliği (f=8) ile elektrik kesintisine (f=1) bağlı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Öğrenme ortamı ile ilgili olarak sınıf ortamından farklı bir ortamda/evde bulunmaya bağlı sorunlar (f=17), yaşadıkları yerleşim yeri (f=7) ve odaklanma (f=1) ile ilgili sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik uygulaması süreci ile ilgili ders programı (f=6), materyal yetersizliği (f=4), etkinliklerin yapılamaması (f=3), bilgilendirme eksikliği (f=2) ve staj doyası hazırlama (f=1) konusunda sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bazı katılımcıların konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Ben köyde ikamet ettiğim ve elimde de bilgisayar laptop gibi ekipmanlar olmadığından telefonla giriyorum uygulamala-

Tablo 3: Öğretmenlik Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Tema	Alt tema	Kod	(f)
Sorunlar	Derse Katılım	Etkileşim azlığı (öğrenci ve öğretmen ile)	16
		Öğrencilerin derslere katılmaması	9
		Bir işte çalışıyor olma	6
		Geribildirim yetersizliği	4
	Alt Yapı/Erişim	İnternet kesintisi/yetersizliği	31
		Ses, görüntü, bağlantı vb. teknik sorun	9
		Araç-gereç yetersizliği	8
		Elektrik kesintisi	1
	Öğrenme Ortamı	Farklı ortamda bulunma/ev ortamı	17
		Yerleşim yeri	7
		Odaklanma	1
	Öğretmenlik Uygulaması	Ders programı	6
		Materyal yetersizliği	4
		Etkinliklerin yapılamaması	3
		Bilgilendirme Eksikliği	2
		Dosya hazırlama sorunu	1

ra, bu da sunum yapmamı ve slaytı öğrencilerle paylaşmamı engelliyor. Eğer yüz yüze olmuş olsaydık daha verimli ve etkili bir uygulama olmuş olurdu.” (ÖA2)

“İnternet ve elektrik kesintisi, sınıf mevcudunun tamamının derse katılamaması, öğrenci öğretmen ilişkisinin yok denecek kadar az olması, öğrencilerin kameralarını açmaması nedeniyle iletişim kuramıyoruz. Ayrıca, sunum ve videoları paylaşamıyoruz.” (ÖA5)

“Sürekli internet paketi alıyorum, staj ve dersler için ayrıca paket yapmamız gerekiyor. Sadece bir haftada 160 lira cebimden çıkıyor. Kimsenin durumu bir değil. İmkân eşitliği yok.” (ÖA9)

“İnternet sıkıntısı ve uygulama öğretmenleriyle olabildiğince az iletişim halinde olmamız gelişmeyi olumsuz yönde etkiledi ve etkilemeye devam ediyor. Asla verim alamamak. Dijital ortamın verdiği rahatlık, bazen de imkânların el vermemesi ile derste asla bütünlük kuramıyorum. Bu süreç benim için dönemi geçmekten başka hiçbir şeyden ibaret değil.” (ÖA16)

“Derse katılım olmuyor, öğrenciler iyi bir ortam oluşturamıyor evde. Staj yaparken çok zorlanıyorum. İnternet bağlantısı ve ses sorunu, yoğun ders dönemi, bazen uygun ortamı sağlayamıyorum. Ailemin de maddi durumu iyi olmadığından mecburen çalışıyoruz. Derslere sürekli katılım sağlayamıyorum.” (ÖA24)

“Salgın döneminde evde durmak zorunda olduğumuzdan ailelerimiz bizi işe yönlendiriyor ve bu da öğretmenlik uygulaması dersine katılımımı zorlaştırmıştı ve bu salgın döneminde

devamsızlığın da pek sorun olmayacağını tahmin ettiğimden derslerin çoğuna katılmadım. Keşke yüz yüze olsaydı ve daha verimli geçirip yaparak yaşayarak öğrenseydik!” (ÖA41)

“Karşılaştığım en büyük sıkıntı bulunduğum ortamın ders ortamına uygun ve müsait olmamasıdır. Şartları her ne kadar sağlamaya çalışsak da öğrenci olduğumuz ve aile evinde olduğumuzdan dolayı ses, internet kopması, materyal eksikliği gibi sıkıntılar sık sık yaşanıyor.” (ÖA44)

“Öğrencilerin yeterli imkânları olmadığı için derslere doğru dürüst giremiyorlar, stajyer öğretmenler de çoğu zaman ders anlatma imkânı bulamıyor, ya interneti bitiyor ya bağlantı kesiliyor ya da ses problemi yaşıyor, köyde olanlar zaten hiçbir imkânı yok.” (ÖA48)

“Karşılaştığım en büyük sorun internet sorunu köyde yaşadığım için, çoğu derste odaklanma problemi yaşadım. Staj dosyasında yer alan bazı etkinlikler sınıf ortamında bulunmadığım için dosyayı hazırlarken biraz zorluk yaşadım, materyal ihtiyacı oldu.” (ÖA54)

Öğrencilerle soru cevap etkinliği yaparken cevap hakkı verdiğimiz öğrencinin bize geri dönüt verememesi.” (ÖA56)

Çok verimli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü karşımda kimlerin olduğu belli değil. Soru yönelttiğimizde çok az karşılık veren oluyor. Bağlantı sorunları, programlara yabancılık gibi sorunlardan dolayı pek verimli olamıyoruz. Öğrencileri tanıyamıyoruz, böyle olunca da çocuklar yabancılık çekiyor, kaynaşma yaşanmıyor pek fazla.” (ÖA62)

Tablo 4: Öğretmenlik Uygulamasına Yönelik Öneriler

Tema	Alt tema	Kod	(f)
Öneriler	Altyapı	Araç-gereç-bilgisayar desteği sağlanmalı	2
		İnternet altyapısı güçlendirilmeli	7
	Öğrenme Ortamı	Ev/öğrenme ortamı düzenlenmeli	1
		Online ortamda tüm katılımcılar görüntü açmalı	4
	Başarı Değerlendirme	Sınav yerine ödev verilmeli	2
	Öğretim ortamı/staj süreci	Dersler EBA üzerinden tek platformdan yürütülmeli	3
		Adaylara ders esnasında söz hakkı verilmeli	2
		Adayların derse katılımı zorunlu olmamalı	4
		Adayların ders anlatımı artırılmalı	1
		Dosya hazırlama kolaylaştırılmalı	1
		Uygulama sürecinde esneklik sağlanmalı	1
		Öğrencilerin derslere katılımı sağlanmalı	4
		Adaylar buldukları yerde staj yapmalı	4
		Uygulama öğretmeni ve danışmanlar daha etkin olmalı	2
		Ders zamanı çalışan öğrencilere uygun planlanmalı	1
Mikro öğretim tekniği kullanılmalı	1		
Ders süresi uzatılmalı	1		
Öğretim Materyali	Kaynak, materyal ve ders notları hazırlanmalı	2	
Uygulamanın Yürütülme Biçimi/Yöntemi	Yüz yüze yürütülmeli	29	
	Karma eğitim olarak yürütülmeli	19	
	Pandemide öğretmenlik uygulaması yürütülmemeli	15	
	Uzaktan eğitim olarak yürütülmeli	12	

Online süreçteki eğitim kalitesi ile yüz yüze eğitim elbette ki aynı olamaz. Sanal sınıflarda öğrenciler ile istediğimiz gibi iletişim kuramıyoruz, göz temaslarımız olmuyor, bu gibi sorunlar da eğitim kalitesini ve etkililiğini azaltıyor.” (ÖA66)

“Uygulama çerçevesinde yapılması gereken etkinliklerin büyük kısmını yapamadık bu etkinlikleri dosyamıza eklememiz gerektirdi ama pandemi nedeniyle yapılamadı. Derslerin uzaktan olması, internet kopukluklarının oluşması nedeniyle dersin bir bütünlük içerisinde anlaşılmasına engel oluyor. Ayrıca, eğitimde öğretmen öğrenci etkileşimi olması gerekirken derslerin uzaktan olması bunu engelledi. Ders anlatımını yaparken kendimiz konuşuyoruz kimin anladığını kimin anlamadığını göremiyoruz, bu dersin faydalı olmasına engel oluyor.” (ÖA68)

“Uygulama dersleri ile teorik ders programları uyumlu olmadığı için ders çakışmaları oldu, bu durumu uygulama derslerini takip etmemizi ve aktif katılımı olumsuz etkiledi.” (ÖA71)

“Öğrencilerle iletişim kopukluğu yaşanıyor. Ders katılımları yok denilebilecek kadar az sadece sınavlara yakın zamanlarda derse katılımlar oluyor. Öğretmen ile öğrenci hatta öğrenci ile öğrenci arasındaki etkileşim bile yok denilecek durumda. Sınıf hâkim olmakta çok zorluk çekiyoruz.” (ÖA75)

Covid 19 Salgını Sürecinde Öğretmenlik Uygulamasının Etkililiğine Yönelik Öneriler

Öğretmen adaylarının Covid 19 Pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamasının etkililiğine yönelik görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların öğretmenlik uygulamasının daha etkili yürütülmesine yönelik olarak altyapı, öğrenme ortamı, başarı değerlendirme, öğretim ortamı/staj süreci, öğretim materyali ve uygulamanın yürütülme biçimi gibi alt başlıklarda bir takım önerilerde buldukları görülmektedir. Öğretmen adaylarına göre, internet altyapısı güçlendirilmeli (f=7), araç-gereç, bilgisayar desteği sağlanmalı (f=2), derslerde tüm katılımcılar görüntü açmalı (f=4), ev/öğrenme ortamı düzenlenmeli (f=1), adayların ders başarısını değerlendirme sınav yerine ödevler (f=2) ile yapılmalıdır. Katılımcılar öğretim sürecine yönelik olarak, derslerin sadece EBA üzerinden yürütülmesi (f=3), adayların derse katılımlarında zorunluluk aranmaması (f=4), öğrencilerin derslere katılımlarının sağlanması (f=4), adaylara buldukları yerlerde staj olanağı sağlanması (f=4), adaylara ders esnasında söz hakkı verilmesi (f=2), uygulama öğretmeni ve danışmanların daha ilgili ve etkin olmalarını (f=2) önermektedirler. Ayrıca, adayların ders anlatım sayılarının artırılması, staj dosyası hazırlamanın kolaylaştırılması, uygulamada esneklik sağlanması, ders zamanlarının çalیشان öğrencilere göre planlanması, mikro öğretim tekniğinin uygulanması, ders sürelerinin uzatılması ve farklı öğretim materyalleri hazırlanması önerilmektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının çoğunluğu (f=29), öğretmenlik uygulamasının yüz yüze yürütülmesini önermektedirler. Ancak, öğretmenlik uygulamasının karma yöntem (f=19) ve uzaktan eğitim (f=12) olarak yürütülmesi de önerilmektedir. Katılımcıların bir bölümü de (f=15), pandemi gibi kriz dönemlerinde öğretmenlik uygulamasının yürütülmesi gerektiğini düşünmektedir. Bazı katılımcıların konu ile ilgili önerileri şu şekildedir:

“İlk önce ev ortamına çeki düzen verilebilir. Öğrenmeyi aktif yapmak için öğrenciyi zorlamayan uzun süreli değil de haftalık ödevler verilebilir.” (ÖA6)

“... Covid-19 süreci bittiğinde öğretmen adaylarını seçmek için yeniden bir uygulama planlanabilir. ...” (ÖA11)

“İletişimin daha kolay sağlanması için internet altyapıları iyileştirilmeli, ders esnasında sınıfta stajyerlere daha fazla söz hakkı verilmelidir.” (ÖA18)

“Okulda bulunan öğrencilerin daha aktif hale getirilmesiyle stajyer öğrencilerin de aktif olabileceğini düşünüyorum. Yüz yüze bu uygulamanın olmasını çok gerekli görüyorum.” (ÖA22)

“Uygulama esnasında öğrencilere uygun materyallerin paylaşımı yapılmalı, derslerde imkânı olan herkesin kameraları açılabilir. Yaşadığımız yerleşim yerlerindeki okullarda staj yapılabilir. Ayrıca, hem staj hocamız hem de danışman hocamız daha ilgili ve aktif olabilir.” (ÖA28)

“Dersler kısa ve öz şekilde anlatılmalı. Kaynaklar, notlar, bilgilendirmeler hepsi tek bir platformdan yapılmalı, farklı farklı platformlar kullanılmamalı. Dersler EBA üzerinden devam etmeli.” (ÖA33)

“... herkesin kendi memleketinde açık olan okullara stajyer öğretmen olarak başvurarak gidip uygulama yapması hem öğretmen hem öğrenciyi görebilirdi. Böylece, biz stajyer öğrencilerin en azından okula gidip öğretmenler ve okul müdürü ile yüz yüze görüşmemizin daha verimli olacağını düşünüyorum.” (ÖA38)

“İnternet, ders araç gereci ve materyal ihtiyacı karşılanmalı, dersler kısa ve daha etkili yapılmalı, ders programları hazırlanırken aday öğretmenlerin durumu dikkate alınmalı, derslere zorunlu katılım süresi azaltılmalıdır.” (ÖA48)

“Pandemi zamanında öğretmenlik uygulamasının yapılmaması gerekmektedir.” (ÖA55)

“Mikro öğretim tekniğinin canlı olarak sınıflarda boş dahi olsa yapılması taraftarıyım. Bunun öğretmen adayı olan bizlere kazanım sağlayacağını düşünüyorum.” (ÖA61)

“Eğer öğrencilerin de durumu uygunsa en az bir defa yüz yüze gerçek bir sınıf ortamında bir ders anlatımı yapılabilir. Kamera açmak zorunlu tutulabilir, sunum yapma ve konu anlatma görevleri verilebilir. Ancak, tek çare örgün eğitim.” (ÖA67)

“Öğretmenlerimizin hem göze hem de kulağa hitap edecek bir şekilde dersi anlatmaları yani dersi slaytlarla videolarla desteklemesi gerekir. Sadece kendisi konuşmamalı, öğrenci de derse etkili bir şekilde katılmalıdır.” (ÖA70)

“Öğretmenlik uygulaması sürecinde öğrencilerle yüz yüze görüşme fırsatının olması daha etkili olurdu”... (ÖA73)

Araştırma bulgularında görüldüğü gibi, öğretmen adayları Covid 19 pandemi sürecinde uzaktan öğretim yoluyla yürütülen öğretmenlik uygulamasını yeterli bulmamaktadırlar. Öğretmen adaylarının bu süreçte derse katılım, altyapı, erişim, öğrenme ortamı ve staj uygulama sürecinde değişik sorunlarla karşı-

laştıkları görülmektedir. Katılımcılar, bu sorunların çözümüne yönelik değişik önerilerde bulunmakta ve öğretmenlik uygulamasının öncelikle yüz yüze yürütülmesini önermektedirler.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri ile ilgili sonuç ve tartışmalara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucuna göre katılımcılar, pandemi sürecinde uzaktan öğretime dayalı olarak yürütülen öğretmenlik uygulamasının uygulama öğretmenleri, öğretim elemanları, öğrenciler ve öğretmen adayları için yüz yüze öğretim kadar yeterli olmadığını belirtmektedir. Öğretmen adaylarının pandemi sürecinde yürütülen öğretmenlik uygulamasını kısmen yeterli bulmaları “pandemi koşullarının yarattığı olumsuzluk ve kriz durumunda başka alternatif bulunmamasına bağlı zorunluluk” cümlesiyle açıklanmaktadır. Bu koşullarda yapılacak bir şey bulunmadığı belirtilerek uzaktan eğitime bağlı yürütülen uygulamalar kısmen yeterli olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenlik Uygulaması Yönergesine (MEB, 2018) göre, yükseköğretimde öğretmenlik programları ve pedagojik formasyon programlarında öğrenim gören öğrencilere öğretmenlik uygulamaları kapsamında yönetim ve ders dışı etkinliklerle birlikte doğrudan sınıf içinde öğretmenlik becerisi kazandırılması, belirli derslerin planlı bir şekilde öğretilmesi ve uygulama etkinliklerinin tartışılıp değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak, araştırmadan elde edilen sonuçlar ile Özkartal ve Bozyiğit’in (2020), pandemi sürecinde, öğretmen adaylarının stajlarının eksik kaldığı ve mezuniyetleri ile ilgili endişeler nedeniyle pandemi sürecinden olumsuz etkilendikleri şeklinde araştırma sonucu birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlik uygulamalarının etkili bir şekilde gerçekleştirilemediği söylenebilir.

Öğretmen adayları, mevcut koşullarda zorunluluk nedeniyle danışmanların ellerinden geleni yapmaya çalıştığını ancak yüz yüze eğitim gibi etkili olmadığını, öğrencilerin derslere katılım sağlamadığını, etkileşimin sınırlı, olanakların ise kısıtlı olduğunu belirtmektedirler. Bu sonuçlar, uzaktan eğitim ile yürütülen öğretmenlik uygulamasının öğrencilerin sırasıyla bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gelişimine olumlu etkisi olduğu, ancak sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemesi (Koç, 2020), altyapı ve erişilebilirlik sorunu (Pokhrel, & Chhetri, 2021), pandemide okulların kapanması sonrasında uzaktan eğitime geçişle birlikte öğrenme kayıplarının artacağı (Di Pietro vd., 2020) gibi faktörler ile açıklanabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamasının öğrenme öğretme etkinliklerinde pek çok sorun yaşadıkları görülmekle birlikte, daha çok erişim, internet bağlantısı, altyapı ve araç-gerece bağlı teknik konularda sorunlar yaşadıkları görülmektedir. OECD (2020) verilerine göre, Türkiye’de hanelerin yarısından fazlasının evinde internet erişimi bulunmaması, araştırma sonuçlarını doğrulamaktadır. Bu sorunların öğretmenlik uygulamasının teorik ve uygulamalı bölümlerindeki öğretim sürecine doğrudan etkide bulunması kaçınılmazdır. Bu temel sorunların öğretmen adaylarının

uygulamalara etkili katılımlarını olumsuz etkilediği ve öğretim sürecine ilişkin fazla görüş belirtmemelerinde etkili olduğu söylenebilir. Buradaki sorunun altyapı, erişim, internet vb.. teknik konular olduğu, bu nedenle öğretim programı, öğretim süreci, öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı ile ilgili olumlu veya olumsuz görüşlerin çok fazla ön plana çıkmadığı görülmektedir. Altyapı, erişim, internet ve teknik yönden yeterli olanağa sahip olan ve uygulamalara katılım sağlayabilen adayların ise genellikle ders programları, derslerin süresi, geribildirim, motivasyon, öğrenme ortamı ve etkileşim gibi konulara ilişkin görüş belirttikleri görülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin okul derslerine yeterli düzeyde katılım sağlamadıkları, derslerde görüntü açmadıkları, sorulara cevap vermedikleri ve bu nedenlerle etkileşim sağlanmadığı belirtilmektedir. Araştırma sonucunda sınav yerine ödev verilmesine yönelik öneri, Koç’un (2020), öğretmenlik uygulamasında uzaktan eğitim yoluyla ölçme ve değerlendirmenin yetersiz bulunması ile benzerlik taşımaktadır.

Araştırma bulguları ile benzer şekilde, Türkiye’de Pandemi sürecinde üniversitelerin uzaktan eğitim kapasitelerinin insan kaynakları, donanım, yazılım, içerik, sınav ve bütçe bakımından yeterli olmaması (Karadağ vd., 2021), uzaktan öğretimdeki öğretmenlik uygulamasında aday öğretmenlerin sınıftaki öğrencileri ve uygulama öğretmenlerini yeterince gözlemleme fırsatı bulamamaları (Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2021), öğretmen adaylarının uzaktan eğitimde motivasyon, disiplin, işbirliği, sosyalleşme, derse devam ve teknik sorunlar yaşamaları, hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması (Koç, 2020), öğretmen adaylarının uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunların nedenleri arasında gösterilebilir.

Araştırma sonucunda erişim ve altyapıya bağlı teknik sorunlar ile birlikte etkileşim sorunu hem uygulama öğretmeni hem de öğrenciler açısından da sorun oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Flores ve Gago, (2020), pandemi sürecinde öğretmenlik eğitiminde internet erişiminin veya ekipman eksikliğinin yanı sıra dijital okuryazarlık açısından yetersizlik, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve internet erişimi olmaması, bazı öğrencilerin çevrimiçi ortamda sorunların çözümü için yeterli iletişim kuramamalarını sorun olarak belirtmektedir. Covid 19 pandemi sürecinde öğrencilerin internet bağlantısı, teknik ve donanım ile ilgili sorunlar, motivasyon sorunları (Aytaç, 2021), etkileşim eksikliği, teknik aksaklık, etkinlikleri planlayamama, öğrenci katılımının azlığı, stres ve sınıf yönetimi sorunları (Aslan-Altan, 2021) yaşadıkları belirtilmektedir. Ayrıca, çevrimiçi öğrenmeye geçişle birlikte çevrimiçi ortama uyum ve dijital öğrenme kaynaklarına erişim sorunu, etkileşim azlığı ve öğrenmeye daha az zaman ayırma, öğrenme faaliyetlerine katılmada motivasyonun azalması (Di Pietro vd., 2020), ağ istikrarsızlığı, azalan konsantrasyon ve tek taraflı etkileşim (Shim ve Lee, 2020), internet yetersizliği, erişim sorunu ile ekonomik ve psikolojik olumsuzluklar (Özkartal ve Bozyiğit, 2020), sıralanmaktadır.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde evde veya buldukları yerde uygun bir öğrenme ortamına sahip olmadıklarıdır. Öğrenme ortamının hem öğrenciler hem de öğretmen adayları baki-

mından uygun olmadığı belirtilmiştir. Bu sonuç, doğal olarak öğretmen adaylarının uygulamalara etkili olarak katılımlarını engelleyebilir ve uygulamaların verimliliğini azaltabilir. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Covid 19 pandemi sürecinde ailelerin evde yeterli öğrenme ortamı sağlayamadığı (Aytaç, 2021), yeterli altyapıya sahip olmayan ve evde uygun koşulları olmayan öğrencilerin yeterli düzeyde öğrenemediği (Engzell, Frey ve Verhagen, 2021), evde kendisine ait çalışma odası olmayan öğrencilerin uzaktan eğitimin altyapı yeterliliğine yönelik algılarının diğer öğrencilere göre daha düşük bulunduğu (Koç, 2020), belirtilmektedir. Evde uygun olmayan öğrenme ortamının öğrenmeyi olumsuz etkilemesi (Di Pietro vd., 2020), öğrencilerin evde diğer aile üyeleriyle aynı ekipmanı paylaşmak zorunda olmaları da (Flores ve Gago, 2020), uzaktan eğitimde evdeki öğrenme ortamından kaynaklanabilecek sorunların varlığını doğrulamaktadır. Ayrıca, araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Di Pietro vd.’ne (2020) göre, okulların kapanması nedeniyle dezavantajlı geçmişe sahip öğrencilerin diğer aile üyeleriyle sınırlı bir alanı ve sınırlı sayıda dijital cihazı paylaşma olasılıkları stresli bir ev ortamına maruz kalma olasılıklarını artırmaktadır. Bu hanelerdeki ebeveynler, Covid 19 krizi nedeniyle ekonomik ve iş güvenliği sorunları nedeniyle baskı altında olabilir ve muhtemelen bu olumsuz koşullarda, çocuklarını desteklemek için en iyi konumda olmayabilirler.

Araştırma sonucunda, aday öğretmenlerin ders programına bağlı sorunlarla karşılaşmaları, benzer şekilde okuldaki teorik dersler ile uygulamalı derslerin çakıştığı, stajyerlerin ders yüklerinin yoğunluğu ile uygulama öğrencilerinin programının okul derslerine uygun planlanmamasının olumsuzluklara neden olduğu (Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2021) belirtilmektedir. Araştırma sonucunda, öğretmenlik uygulamasında geribildirim yeterli olmadığı ve bazı etkinliklerin yapılamadığı belirtilmektedir. Oysa, Mahmood’a (2021) göre, çevrimiçi eğitimin etkililiğinde etkili geribildirim ve esnek öğretim büyük önem taşımaktadır. Çünkü, Kidd ve Murray’a (2020) göre, öğretmen eğitimcileri için işin sürdürülebilirliği bakımından kişisel ve profesyonel sınırların bulanıklaşması, evlerin profesyonel öğrenme alanları hâline gelmesi, kişisel ilişkiler ve sorumlulukların genellikle profesyonel uygulamaların yanında aynı anda ortaya çıkması ve artması, öğretmenlik mesleği için çevrimiçi uygulamaları sürdürmede büyük zorluklara neden olmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adayları staj uygulama sürecinde materyal yetersizliği, bilgilendirme eksikliği ve dosya hazırlamada sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, öğretmenlerin çevrimiçi öğretim için gerekli pedagojik yeterliklere sahip olmaması, özellikle çevrimiçi derslerin öğretimi ve materyal hazırlamada yeterli olmamaları (Jain vd., 2020), sanal sınıflarda sınıf düzenini koruma ve öğretimi kesintisiz sürdürmede zorluk yaşanması, sınırlı çevrimiçi bağlantı süresi (Aslan-Altan, 2021), öğretmenlerin bilişim teknolojileri başta olmak üzere öğretim becerilerini geliştirmelerine ihtiyaç bulunması (Schleicher, 2020) ile açıklanabilir. Araştırma sonuçlarından farklı olarak, Kim’in (2020) araştırma sonucuna göre, çevrimiçi öğretim deneyimleri, öğretmen adaylarına çocuklarla etkileşim fırsatları sağlamanın yanı sıra, çevrimiçi iletişim araçlarıyla küçük çocukların gelişimini ve öğrenimini en iyi şekilde nasıl teşvik edecekleri konusunda düşünmeye teşvik etmektedir.

Araştırma sonucuna göre, Öğretmenlik Uygulaması Yönergesi’nde (MEB, 2018), aday öğretmenlerin gerçekleştirilmesi beklenen derisi/uygulamayı planlama, derisi işleme, sınıf yönetimi, atölye ve laboratuvar yönetimi gibi konularda öğrenciye rehberlik yapma, öğrenci başarısını değerlendirme, yönetim işlerine ve eğitsel çalışmalara katılma gibi etkinlikleri yeterli düzeyde gerçekleştiremedikleri söylenebilir. Örneğin, aday öğretmenlerin erişim, altyapı ve teknik nedenlere bağlı olarak uygulamalara yeterli düzeyde katılmadıkları, öğrencilerin derse katılmadıkları ve uygulamaların yüz yüze yapılmasını istemeleri, özellikle dersleri planlama, sınıf yönetimi, öğrenciye rehberlik yapma, öğrenci başarısını değerlendirme, yönetim işleri ile eğitsel çalışmalara katılma gibi etkinliklerin yapılamadığını göstermektedir. Eti ve Karaduman’ın (2020), araştırma sonucuna göre, pandemi sürecinde öğretmen adayları meslekî yeterlik bakımından gelişme ihtiyacı hissetmekte ve kendilerini özellikle meslekî alan bilgisi ve meslekî beceriler bakımından yetersiz görmektedirler. Öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan öğretim ile yürütülmesi öğretmen adaylarının meslekî yeterliklerini genellikle olumsuz etkilemektedir. Bu sonuçta, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasının yüz yüze yürütülmesini istemelerini doğrular niteliktedir.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de öğretmen adaylarının “bir işte çalışıyor olmaları” nedeniyle uygulamalı derslere katılım sağlayamadıklarını belirtmeleridir. Araştırmacının yürütmekte olduğu teorik ve uygulamalı derslerdeki gözlemleri, öğrencilerden almış olduğu geribildirimler de bu sonucu doğrulamaktadır. Bu sonuç, pandeminin bölgesel ve küresel düzeyde yaratmış olduğu ekonomik olumsuzluklar nedeniyle öğrencilerin gelir getirici bir işte çalışmak zorunda kaldıkları ve bu durumun da teorik ve uygulamalı derslere katılımı olumsuz etkilediği şeklinde açıklanabilir. Öğretmen adaylarının “ders programları çalışma koşullarımıza göre esnek olarak düzenlenmeli” şeklindeki önerileri de bu değerlendirmeleri doğrular ve destekler niteliktedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucuna göre, öğretmen adayları öğretmenlik uygulamasının daha etkili olabilmesi için öncelikle okul ortamında ve öğrencilerle yüz yüze bir ortamda yürütülmesini, karma eğitim uygulamasına geçilmesini ya da pandemi gibi kriz durumlarında öğretmenlik uygulaması yapılmamasını, araç-gereç ve internet bakımından altyapının güçlendirilmesini, öğrenme ortamının uygun hâle getirilmesini, başarı değerlendirmesinde sınav yerine ödev uygulaması ile derslerin sadece EBA üzerinden yürütülmesini önermektedirler. Ayrıca, öğretmen adaylarının uzaktan öğretime dayalı uygulamalarda öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı ile öğrenciler arasında yeterli düzeyde etkileşim sağlanamadığı ve öğrencilerin kendi derslerine yeterli katılımı sağlamadıklarını belirtmeleri de mevcut öğretmenlik uygulamasının yeterli/etkili olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar, öğretmenlik uygulamasının yüz yüze yürütülmesi gerektiğine yönelik önerileri desteklemektedir.

Araştırma sonucunda, pandemi sürecindeki öğretmenlik uygulamasının yüz yüze ve uzaktan eğitim ile birlikte karma

olarak yürütülmesi önerisine benzer şekilde, uzaktan eğitim sürecinde öğretmen eğitiminde öğretimin tasarımı ile etkileşim ağırlıklı düzenlemelere ihtiyaç olduğu, uzaktan eğitim ile yüze eğitimin avantajlı yönlerinin birlikte kullanılması (Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2020), önerilmektedir. Ayrıca, pandemi nedeniyle öğrenme kayıplarının olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla çevrimiçi ve çevrimdışı öğelerle desteklenen karma öğrenme gibi alternatif öğrenme yöntemleri ve programların uygulanması (Di Pietro vd., 2020), öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çevrimiçi eğitime yönelik olumlu düşüncelere sahip olabilmeleri için teknik sorunların en aza indirildiği çevrimiçi uygun eğitim ortamları oluşturulması da (Özkartal ve Bozyiğit, 2020), önerilmektedir. Ayrıca, pandemi dönemindeki tecrübelerden yola çıkarak gelecekte öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulamasında öğretme ve öğrenmede daha esnek, farklı yaklaşım ve stratejilere ihtiyaç olduğu (Flores ve Gago, 2020), pandeminin neden olduğu zorlukların üstesinden gelmek için hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimi ile öğretmenlerin yeterliklerinin sağlanması, öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında okullardaki dijitalleşmeye hazırlanması gerektiği (König, Jäger-Biela ve Glutsch, 2020), belirtilmektedir.

Araştırma sonuçları esas alındığında pandemi sürecinde öğretmenlik uygulamasının etkililiğine yönelik farklı öneriler sunulduğu görülmektedir. Örneğin, lisans düzeyinde uygulamalı eğitimin büyük önem taşıdığı, pandemi sürecinde mezun olan öğretmen adaylarının mezuniyet sonrasında göreve başladıklarında uygulamalı hizmet içi eğitime alınması (Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2021), önerilmektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının verimli çevrimiçi öğretim ve öğrenim deneyimlerinin, hizmet öncesi öğretmen eğitiminde uygun öğretim stratejileriyle ve ayrıca okullar ve ailelerle çevrimiçi iş birlikleri yoluyla desteklenmesi (Kim, 2020), önerilmektedir. Koç (2020) ise uzaktan eğitimin öğretmenlik uygulaması bakımından etkililiği için evde uygun ortam ve teknik altyapı oluşturulmasını, sosyalleşmeye katkı sağlayacak etkinlikler yapılmasını, etkileşimi sağlayan platformların tercih edilmesini, hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmesini ve aile ile işbirliği yapılmasını önermektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan altyapı, erişim ve teknik olumsuzlukların giderilmesine yönelik önerilere benzer şekilde, internete erişimi, bilgisayarların veya tabletlerin kullanılabilirliğini sağlamak, uygun sanal öğrenme ortamları oluşturmak, öğretmenlerin dijital yeterliklerin geliştirilmesi ve eğitilmeleri, ailelerin desteklenmesi (Di Pietro vd., 2020), öğrencilere cihaz ve erişim desteği sağlanması (Reimers ve Schleicher, 2020), altyapı sorunları için iş birliği yapılması (Mahmood, 2021), öğretmenlere altyapı desteği sağlanması (Jain vd., 2020), çevrimiçi eğitim süreçlerinin etkililiği için altyapı, teknik ve sistemsel sorunların giderilmesi, öğretim üyeleri ve öğretmenlerin eğitilmesi, bilgisayar, araç-gereç, internet erişim, vb. teknik destek sağlanması (Özkartal ve Bozyiğit, 2020), önerilmektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlik uygulamasının öğretim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik önerilere benzer şekilde, Hodges, Kerch ve Fowler'a (2020) göre, üniversite-okul-aile ortaklıklarını içeren dijital ağlar oluşturularak öğretmenlerin ve öğretmen eğitimcilerinin erişimi artırılabilir. Öğrencilerin evde aldıkları eğitim desteklenebilir, sosyal ilişkileri

geliştirilebilir, stres kaynakları azaltılabilir. Okuldaki öğretmenler ve yöneticiler, öğretmen adayları için sanal Zoom oturumları düzenleyerek onlara iş aramaları, mülakatlar, yüksek beklentileri sürdürme, salgının okulları ve öğrencileri üzerindeki etkisi gibi konularda bilgi sağlayabilir. Reimers ve Schleicher (2020) ise, alternatif eğitim verme yöntemleri ile iletişim ve iş birliği geliştirilmesi, oluşturulacak ekipte öğretmen eğitimcilerinin yer alması, öğretim programlarının gözden geçirilmesi, öğreten ve öğrenenlerin rol ve beklentilerinin yeniden tanımlanması ve velilere rehberlik sağlanmasını önermektedir.

Araştırma sonucunda uygulama sürecinde, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanlarının daha etkin olması, uygun öğretim materyali ile mikro öğretim gibi yöntemlerin daha etkili kullanılmasına yönelik önerilere benzer şekilde, öğretmenlerin çevrimiçi öğretim konusunda pedagojik yeterlilikleri sağlanması, teknolojinin öğretimde kullanımı konusunda özerklik ve özgürlük sağlanması (Jain vd., 2020), önerilmektedir.

Ayrıca, uygulamalı ve teorik tersler için uzaktan öğretime uygun içerik, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi (Can, 2020a), öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi konusunda yeterliklerinin sağlanması (Can, 2020b), sanal sınıflar ve yönetimi konusunda öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde yeterliklerinin sağlanması (Can ve Gündüz, 2021a; Can ve Gündüz, 2021b), şeklinde öneriler sıralanmaktadır. Mahmood'a (2021) göre ise öğretmenler etkileşimli çevrimiçi sınıflar geliştirmeli ve sınıf materyallerini paylaşmalı, öğrencilerin öğrenme yeteneklerini geliştirmeli ve geri bildirimlerini almalı, daha eleştirel, pratik ve yaratıcı düşünmeli, esnek öğretim ve değerlendirme politikaları sunmalı, dersleri küçük modüllere bölerek esnek planlar kullanmalıdır. Öğretmenlik uygulamasının etkililiği bakımından bu öneriler, uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanları tarafından uygulanabilir.

Covid 19 pandemisi nedeniyle teorik ve pratik bilgi birikimine katkıda bulunmak ve öğretmen eğitiminin değişen eğitim ortamında kullanabilmesi için gittikçe daha fazla organize araştırma (Flores ve Swennen, 2020), ders ister çevrimiçi ister çevrimdışı öğretilsin, eleştirel düşünme, yaratıcılık, işbirliği ve iletişim (Kim, 2020), eşitlik, kapsayıcılık ve motivasyonu esas almak (Thomas, 2020) faydalı olabilir. Kidd ve Murray'nin (2020), belirttiği gibi, pandemi dönemindeki uzaktan öğretim uygulamalarının öğretmenlik mesleğinin gelişimi üzerindeki etkilerini araştırmak için okulların sistematik olarak izlenmesi ve bu acil durum sırasında kullanılan farklı çevrimiçi öğretim stratejilerinin ve teknolojik araçların uygulanabilirliği, özgünlüğü ve geçerliliği ile uzun vadeli yayılımını ve etkililiğini araştırmak gerekir.

Uzaktan öğretime dayalı yürütülen öğretmenlik uygulamalarının gelecekteki uygulamalara ve pandemi sonrası etkilerine yönelik kapsamlı araştırmalar faydalı olabilir. Katılımcıların çoğunluğunun il ve ilçe merkezinde yaşamasına rağmen altyapıya bağlı internet ve erişim sorunu yaşamaları ulusal düzeyde altyapı, erişim ve teknik sorunların çözülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sorunun diğer alanlarda da öğretim sürecine olumsuz etkileri olabileceği söylenebilir.

Öneriler

Öğretmenlik uygulamasına ilişkin uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elemanı, okul yöneticileri gibi farklı katılımcılara nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerine dayalı araştırmalar yürütülebilir. Mevcut uygulamalar ve araştırma sonuçları esas alındığında, gelecekte öğretmenlik uygulaması dersinin teorik bölümü uzaktan öğretim, uygulamalı bölümü ise yüz yüze yürütülebilir. Bazı etkinlikler karma yöntem ile zenginleştirilebilir. Pandemi sürecinde öğretmenlik programlarından mezun olan öğretmen adaylarına göreve başladıklarında uygulama ve etkinlik ağırlıklı en az iki yarıyıl sürecek bir hizmet içi eğitim verilmesi sağlanabilir. Mevcut sonuçlar dikkate alındığında, adayların yaşadıkları sorunların çözümü için fakülte ile okul koordinasyonu güçlendirilebilir. Öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunların tespiti ve çözümü için ekipler oluşturulabilir. Uygulama öğretmeni, öğretim elemanı ve öğretmen adayları arasındaki etkileşim geliştirilebilir.

Uygulama sürecine ilişkin tüm yükseköğretim kurumları sorunlar, tespitler ve önerileri öğretmen yetiştirme genel müdürlüğü ile yükseköğretim kurumuna sunmalı ve çözümler üretilmelidir. Bu amaçla, uygulama öğretmenleri, koordinatörler, danışman öğretim elemanlarının görüşlerine başvurulabilir. Staj dosya içeriği pandemi koşullarına uygun şekilde revize edilebilir, hazırlanması ve teslimi buna uygun geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Allen, J., Rowan, L., & Singh, P. (2020). Teaching and teacher education in the time of COVID-19. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(3), 233-236.
- Aslan-Altan, B. (2021). Uzaktan eğitimde yeni serüven: Çevrimiçi öğretmenlik uygulamaları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 8(2), 753-766.
- Aytaç, T. (2021). The problems faced by teachers in Turkey during the COVID-19 pandemic and their opinions. *International Journal of Progressive Education*, 17(1), 404-420.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Can, E. (2020a). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(2), 11-53.
- Can, E. (2020b). Sanal sınıf yönetimi: İlkeler, uygulamalar ve öneriler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(4), 251-295.
- Can, E. & Gündüz, Y. (2021a). Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 574-591.
- Can, E. & Gündüz, Y. (2021b). Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 49-68.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Eds. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. California: Sage Publications.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpiński Z., & Mazza, J. (2020). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and international datasets*, EUR 30275 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eti, İ. & Karaduman, B. (2020). Covid-19 Pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının meslekî yeterlikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(Özel Sayı:1), 635-656.
- Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M.D. (2021). Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic. *PNAS*, 118(17), 1-7.
- Fidel, R. (1984). *The case study method: A case study*. http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/33415874/study_case.pdf?AWSAccessKeyId
- Flores, M. A., & Gago, M. (2020). Teacher education in times of COVID-19 pandemic in Portugal: National, institutional and pedagogical responses. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 507-516.
- Flores, M. A., & Swennen, A. (2020). The COVID-19 pandemic and its effects on teacher education. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 453-456.
- González-Calvo, G., Barba-Martín, R.A., Bores-García, D., & Gallego-Lema, V. (2020). Learning to be a teacher without being in the classroom: COVID-19 as a threat to the professional development of future teachers. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 9(2), 152-177.
- Hodges, T. S., Kerch, C., & Fowler, M. L. (2020). Teacher education in the time of COVID-19: Creating digital networks as university-school-family partnerships. *Middle Grades Review*, 6(2), 1-10.
- Jain, S., Lall, M., & Singh, A. (2020). Teachers' voices on the impact of COVID-19 on school education: Are Ed-Tech Companies Really the Panacea? *Contemporary Education Dialogue*, 18(1) 58-89.
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192.
- Karadağ, E., Koza Çiftçi, Ş., Gök, R., Su, A., Ergin Kocatürk, H., & Selin Çiftçi, Ş. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Kapasiteleri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 8-22.
- Kidd, W., & Murray, J. (2020). The Covid-19 pandemic and its effects on teacher education in England: how teacher educators moved practicum learning online. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 542-558.
- Kim, J. (2020). Learning and teaching online during Covid-19: Experiences of student teachers in an early childhood education practicum. *International Journal of Early Childhood*, 52, 145-158.
- Koç, A. (2020). Covid-19 salgını sürecinde ilahiyat fakültesi öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan eğitim yoluyla yapılması: Örnek bir uygulama modeli. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(Özel Sayı:1), 851-875.
- König, J., Jäger-Biela, D.J., & Glutsch, N. (2020). Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 608-622.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly, CA: Sage Publications.

- Mahmood, S. (2021). Instructional strategies for online teaching in COVID-19 Pandemic. *Human Behavior & Emerging Technologies*, 3, 199–203.
- Marshall, C. & Rossman, B. G. (2006). *Designing qualitative research*. California: Sage Publications.
- Mc Millan, J. H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. Pearson.
- M.E.B. (2018). Uygulama öğrencilerinin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1961.pdf>
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London, UK: Sage.
- OECD. (2020). *Supporting people and companies to deal with the COVID-19 virus: Options for an immediate employment and social-policy response*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=119_119686962r78x4do&title=Supporting_people_and_companies_to_deal_with_the_Covid-19_virus
- Özkartal, T. C. & Bozyiğit, R. (2020). Social Studies and Geography Teacher Candidates' Views on Coronavirus (COVID 19) and Online Education Process. *Review of International Geographical Education (RIGEO)*, 10(3), 467-484. Retrieved from <http://www.rigeo.org/vol10no3/Number3Summer/RIGEO-V10-N3-2.pdf>. doi: 10.33403rigeo.756757
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods. Integrating theory and practice*, (Fourth Edition). CA: Sage Publications.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgınında özel eğitimde öğretmenlik uygulaması dersi ve öğretmen deneyimleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 73- 104.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2020). Özel eğitim öğretmenliği öğrencilerinin Koronavirüs (COVID-19) salgın sürecinde uygulama derslerine ilişkin deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(8), 3669-3688.
- Pokhrel, S., & Chhetri, R. (2021). A literature review on impact of COVID-19 Pandemic on teaching and learning. *Higher Education for the Future* 8(1) 133–141.
- Reimers, M. F., & Schleicher, A. (2020). *2020 COVID-19 pandemisine karşı eğitimde atılabilecek adımlara rehberlik edecek bir çerçeve*. https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/framework_guide_v4_tr.pdf
- Schleicher, A. (2020). *The impact of COVID-19 on education: Insights from education at a glance 2020*. <https://www.oecd.org/education/the-impact-of-covid-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf>
- Shim, T. E., & Lee, S.Y. (2020). College students' experience of emergency remote teaching due to COVID-19. *Children and Youth Services Review* 119, 105578.
- Singh, K. (2007). *Quantitative social research methods*. New Delhi: Sage Publications.
- Thomas, M. (2020). Virtual teaching in the time of COVID-19: Rethinking our WEIRD pedagogical commitments to teacher education. *Front. Educ.* 5, 595574. doi: 10.3389/educ.2020.595574
- UNESCO. (2020a). COVID-19 educational disruption and response. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- UNESCO. (2020b). COVID-19 Impact on Education. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- UNESCO. (2020c). Distance learning strategies, what do we know about effectiveness? <http://www.unesco.org/covid19E Dwebinar>
- UNESCO. (2021). COVID-19 impact on education. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- UNICEF. (2020). COVID-19: More than 95 per cent of children are out of school in Latin America and the Caribbean. <https://www.unicef.org/press-releases/covid-19-more-95-cent-children-are-out-school-latin-america-and-caribbean>
- Worth, J., & McLean, D. (2020). *The impact of Covid-19 on initial teacher training*. Implications for Teacher Supply in England. Slough: NFER.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2009). *Case study methods: Design and methods* (Fourth Edition). CA: Sage Publications.
- YÖK. (2020a). *Yeni Koronavirüs hastalığı salgınında eğitim-öğretim süreçleri*. 19.03.2020 tarih ve 75850160-104.01.02.04-E.22490 sayılı karar. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim Öğretim Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- YÖK. (2020b). *Küresel salgında yeni normalleşme süreci*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>
- YÖK. (2020c). *Öğretmenlik uygulamaları*. 07.04.2020 tarih ve 75850160-104.01.07.01-E.25557 sayılı karar. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/ogretmen-adayi-ogrencilere-mujde.aspx>
- YÖK. (2020d). *Uzaktan öğretimle verilecek dersler*. 04.06.2020 tarih ve 75850160-104.01.02.04-E.34351 sayılı karar. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim Öğretim Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Zainal, Z. (2007). *Case study as a research method*. www.researchgate.net/publication/41822817